

ارزیابی کتاب درسی انگلیسی «پراسپکت ۲»^۱ بر اساس نیازهای دانش‌آموزان و دیدگاه معلمان

توران آهور*

استادیار گروه زبان انگلیسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی،
تبریز، ایران

پریچهر عمرانی**

کارشناسی ارشد گروه زبان انگلیسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی،
تبریز، ایران

(تاریخ دریافت: ۹۸/۰۱/۲۴، تاریخ تصویب: ۹۸/۰۳/۱۸، تاریخ چاپ: آبان ۱۳۹۸)

چکیده

پژوهش حاضر به ارزیابی کتاب درسی "پراسپکت ۲" که در چند سال اخیر برای دانش‌آموزان پایه هشتم دوره اول دبیرستان در ایران تدریس می‌شود، از دیدگاه معلمان و نیازسنجی دانش‌آموزان پرداخته است. بدین منظور، ۳۰ معلم و ۶۰ دانش‌آموز پایه هشتم از بین دبیرستانهای دخترانه و پسرانه در شهر تبریز بطور تصادفی انتخاب شدند. آچک‌لیست ارزیابی کتاب بین معلمان و پرسشنامه نیازسنجی بین دانش‌آموزان شرکت‌کننده توزیع شد. نتایج نشان داد که محتوای این کتاب با بیشتر نیازهای دانش‌آموزان مطابقت دارد و می‌تواند به‌عنوان یک کتاب درسی مناسب برای آن‌ها استفاده شود. معلمان نیز بطور کلی دیدگاه مثبتی نسبت به این کتاب داشتند، اما مشکلاتی را نیز مطرح کردند. برای مثال، توازن بین مهارت‌های چهارگانه زبان در این کتاب وجود ندارد، زبان واقعی نیست، نکات دستوری کاملاً حذف شده‌اند و تمرین‌ها جالب نیستند و نمی‌توانند توسط معلمان اصلاح یا تکمیل شوند. پیشنهادها و کاربردهای آموزشی برای معلمان، طراحان برنامه درسی و مولفان کتاب‌های درسی ارائه شده‌اند.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی کتاب، کتاب درسی، پراسپکت ۲، نیازسنجی، دیدگاه معلمان، نیازهای دانش‌آموزان.

۱- Prospect 2

* E-mail: ahour@iaut.ac.ir: نویسنده مسئول

** E-mail: omraniparichehr@gmail.com

۱- مقدمه

با توجه به نقش کتاب‌های درسی آموزش زبان انگلیسی^۱ در فرایند آموزش و یادگیری زبان، بیشتر کارشناسان آموزش زبان، طیف گسترده‌ای از نگرش‌ها را در باره مفید بودن و مفید نبودن کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی در کلاس‌ها به اشتراک می‌گذارند. به‌عنوان مثال، شلدون^۲ (۱۹۹۸) اظهار می‌کند که کتاب‌های درسی، نه تنها "قلب قابل مشاهده هر برنامه آموزش زبان می‌باشد" (ص. ۲۳۷)، بلکه مزایای زیادی برای معلمان و دانش‌آموزان در زمان استفاده در کلاس درس را نیز دارد. آهور و احمدی^۳ (۲۰۱۲) کتاب‌های درسی را به‌عنوان منابع اصلی که دانش و اطلاعات را به‌راحتی و بصورت سازمان‌یافته به دانش‌آموزان منتقل می‌کنند، توصیف می‌کنند. بنابراین می‌توان گفت که برای معلمان، طراحان کتاب‌های درسی و نویسندگان مواد درسی، مهم است تا از مفید بودن کتاب‌های درسی برای زبان‌آموزان در موقعیت‌های مختلف اطمینان حاصل کنند؛ یک روش برای بررسی مفید بودن استفاده از رویکرد ارزیابی است (عزیزفر^۴، ۲۰۰۹). در این راستا، هاجینسون و واترز^۵ (۱۹۹۳) ارزیابی را به‌عنوان "قضاوت در باره سازگاری چیزی برای یک هدف خاص" تعریف می‌کنند (ص ۹۶). برای تاملینسون^۶ (۲۰۱۱) ارزیابی قضاوتی نظام‌مندی در باره ارزش مواد درسی با در نظر گرفتن اهداف، مواد و افرادی است که از آن‌ها استفاده می‌کنند.

افزون بر اهمیت و ارزیابی کتاب‌های درسی در برنامه‌های آموزش و یادگیری، بهتر است ذکر شود "از آن جایی که معلمان و دانش‌آموزان استفاده‌کنندگان اصلی کتاب‌های درسی‌اند، طراحی و ارزیابی کتاب‌های درسی، بدون توجه به نیازها و دیدگاه‌های آن‌ها غیر منطقی است" (مک دونو و شاو^۷، ۲۰۰۳، ص. ۶۱). به‌باور مدلین^۸ (۲۰۰۹)، افزون بر ادراک معلمان، نیازهای یادگیرندگان نیز در ارزیابی کتاب‌های درسی مهم هستند. مک کی^۹ (۱۹۷۸) معتقد است که

۱- English Language Teaching (ELT)

۲- Sheldon

۳- Ahour and Ahmadi

۴- Azizifar

۵- Hutchinson and Waters

۶- Tomlinson

۷- McDonough & Shaw

۸- Medlin

۹- Mackey

برای آموزش و یادگیری مؤثر زبان، مدرسان زبان باید از نیازهای فراگیران آگاه باشند و تدریس خود را با این نیازها تطبیق دهند.

یکی از راه‌های گردآوری اطلاعات در باره نیازهای یادگیرندگان، استفاده از رویکرد نیازسنجی است. براون^۱ (۱۹۹۵) می‌گوید، میکند که یک روش نظام‌مند برای شناسایی نیازهای یادگیرندگان، تجزیه و تحلیل نیازهای آنها است. طبق گفته جردن^۲ (۱۹۹۷)، تجزیه و تحلیل نیازها "فرایند شناسایی نیازهایی است که یک زبان‌آموز یا گروهی از زبان‌آموزان به یک زبان خارجی دارند و این نیازها با استفاده از اطلاعات عینی و ذهنی اولویت بندی میشوند (ص. ۲۰).

متأسفانه، در بعضی از کشورها مانند ایران، کتاب‌های درسی به‌عنوان تنها منبع در برنامه‌های آموزش زبان در نظر گرفته می‌شوند (عزیزفر، کوشا و لطفی^۳، ۲۰۱۰؛ خیرآبادی و علوی مقدم^۴، ۲۰۱۴؛ رشیدی و کهتری فرد^۵، ۲۰۱۴). در این وضعیت، نقش کتاب‌های درسی مهم‌تر می‌شود و ناسازگاری آن‌ها می‌تواند مشکلات مختلفی را پدید آورند/ بر طبق نظر عزیزفر، کوشا و لطفی (۲۰۱۰)، اگر کتاب درسی با نیازهای زبان‌آموزان مطابقت نداشته باشد و دانش‌آموزان نتوانند دانش خود را از راه کتاب درسی ارتقا دهند، زبان‌آموزان بی‌انگیزه می‌شوند، و یا اگر شیوه‌ای که در کتاب درسی استفاده می‌شود مطابق با روش ترجیحی معلمان نباشد می‌تواند تاثیر منفی بر برنامه یادگیری و آموزش داشته باشد.

به‌گفته برخی از پژوهشگران، کتاب‌های درسی انگلیسی در ایران نیز باره توجه جدی قرار گرفته‌اند. به‌عنوان مثال، طبق نظر رشیدی و کهتری فرد (۲۰۱۴)، بیشتر کتاب‌های درسی ایران بدون توجه به نیازهای زبان‌آموزان طراحی شده‌اند و همان کتاب‌های درسی انگلیسی (با تقریباً همان الگوهای زبان و یادگیری) به‌عنوان تنها منبع معتبر قابل دسترس برای استفاده همگی دانش‌آموزان در سراسر کشور منتشر می‌شوند؛ ممکن است در برخی از این کتاب‌های درسی کمی تغییرات اعمال شوند، اما بیشتر آن‌ها همانطور برای سال‌ها بدون اعمال هیچ‌گونه تغییری استفاده می‌شوند. انصاری^۶ (۲۰۰۴) ارزیابی کتاب‌های درسی انگلیسی را که در مدارس ایران

۱- Brown

۲- Jordan

۳- Azizfar, Koosha, & Lotfi

۴- Kheirabadi & Alavi Moghadam

۵- Rashidi & Kehtarifard

۶- Ansari

آموزش داده می‌شوند، ضروری می‌دانند، زیرا برخی مشکلات در این کتاب‌ها وجود دارند؛ برای مثال، اهداف آموزشی در آن‌ها به‌خوبی تعریف نشده‌اند که موجب می‌شود، بیشتر دانش‌آموزان نتوانند بر مشکلات یادگیری زبان غلبه کنند، در نتیجه؛ برای برقراری ارتباط با افراد به‌زبان خارجی، مهارت کافی به‌دست نمی‌آورند. انصاری همچنین بیان می‌کند که دانش‌آموزان انگیزه کافی برای مطالعه زبان انگلیسی ندارند و به آن فقط به‌عنوان درسی نگاه می‌کنند که باید پاس کنند و اهمیت آن را به‌عنوان وسیله ارتباطی مهمی که می‌توانند با آن در زمینه‌های فناوری و علوم دیگر پیشرفت‌های قابل توجهی بکنند، درک نمی‌کنند. به‌دلیل وجود این مشکلات، نه تنها ارزیابی کتاب‌های درسی برای طراحان و نویسندگان کتاب‌های درسی مهم است، بلکه همچنین باید هنگام طراحی و نوشتن کتاب‌ها، نیازهای یادگیرندگان و دیدگاه معلمان در نظر گرفته شوند. بنابراین هدف از این تحقیق ارزیابی مناسب‌بودن کتاب درسی "پراسپکت ۲" است که دانش‌آموزان پایه هشتم دوره اول دبیرستان در ایران، آن را می‌آموزند. در زمینه بهره‌گیری از رویکرد تجزیه و تحلیل نیازها و دیدگاه معلمان، پرسش‌های زیر مطرح می‌شوند:

۱. نیازهای دانش‌آموزان پایه هشتم دوره اول دبیرستان در ایران چیست؟
۲. آیا کتاب درسی پراسپکت ۲ با نیازهای آن‌ها مطابقت دارد؟
۳. تا چه حد کتاب درسی پراسپکت ۲ از دیدگاه معلمان (از نظر تمرین‌ها، مهارت‌ها، نوع زبان، موضوع و محتوا) برای دانش‌آموزان دوره اول دبیرستان مناسب است؟

۲- پیشینه تحقیق

۲-۱- چارچوب نظری در باره ارزیابی کتاب‌های درسی

علیرغم تأثیر فناوری‌های جدید، بدون شک کتاب‌های درسی به‌ایفای نقش مهم خود در آموزش زبان‌های خارجی ادامه خواهند داد و منابع مفیدی برای معلمان و دانش‌آموزان خواهند بود. نقش کتاب‌های درسی در کلاس‌های زبان غیر قابل انکار است، بطوریکه بیشتر محققان نیز به‌اهمیت آن‌ها برای معلمان و دانش‌آموزان اشاره کرده‌اند. برای مثال، هاجینسون و تورس^۱ (۱۹۹۴) باور دارند که کتاب‌های درسی در آموزش و یادگیری زبان انگلیسی نقشی مهم و مثبت ایفا می‌کنند و مطالب لازم را از طریق تمرین‌های مختلف، متون خواندنی و توضیحات ارائه می‌دهند. بنابراین همیشه پا برجایند به‌این دلیل که بعضی از نیازها را برطرف می‌کنند.

۱- Hutchinson and Torres

آن‌ها همچنین به این نکته اشاره می‌کنند که یک کتاب درسی خوب تا زمانی که به درستی از آن استفاده شود، می‌تواند به عنوان یک ابزار عالی برای تغییر مؤثر و طولانی مدت باشد. آن‌ها نتیجه گرفتند که کتاب درسی وسیله‌ای مهم برای رفع نیازهای کلاس درس است. بنابراین نقش و اهمیت آن در نظام آموزشی نمی‌تواند نادیده گرفته شود، زیرا موقعیتی امن برای معلمان و دانش‌آموزان فراهم می‌آورد.

با توجه به اهمیت کتاب‌های درسی در برنامه‌های آموزشی و یادگیری، انتخاب و ارزیابی آن‌ها توجه بسیاری از محققان را به خود جلب کرده است. به نظر براون (۱۹۸۹)، ارزیابی به "جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل نظام‌مند تمام اطلاعات باره نیاز برای ارتقای یک برنامه درسی، و ارزیابی اثربخشی و کارایی آن و همچنین دیدگاه‌های شرکت‌کنندگان در یک مؤسسه آموزشی" اشاره دارد (ص ۵). لینچ^۱ (۱۹۹۶) به ارزیابی به عنوان "تلاش منظم برای گردآوری اطلاعات برای قضاوت یا تصمیم‌گیری" اشاره می‌کند (ص ۲).

برای برخی از محققان دلایل مهمی برای ضرورت ارزیابی کتاب‌های درسی وجود دارد. برخی از آن‌ها بر این باورند که ارزیابی کتاب‌های درسی می‌تواند برای معلمان مفید باشد. طبق گفته شلدون (۱۹۹۸)، ارزیابی کتاب‌های درسی اطلاعات خوبی در باره محتوای کتاب‌ها فراهم می‌آورد و به معلمان کمک می‌کند تا نقاط قوت و ضعف کتاب‌ها را شناسایی کنند. بنا به نظر هاتچینسون و تورس (۱۹۹۴)، به منظور استفاده مناسب از کتاب‌های درسی، آشنا شدن با روش‌ها و رویکردهای مختلف در ارزیابی این کتاب‌ها برای معلمان بسیار مهم است و این کار تنها با آموزش معلمان برای انتخاب و استفاده بهینه از این کتاب‌ها امکان پذیر است. این بدین معنی است که به معلمان کمک شود تا بطور صحیح کتاب‌های درسی را ارزیابی و در کلاس درس استفاده کنند و در صورت نیاز تغییرات لازم و یا مواد کمک آموزشی را بکارگیرند.

برخی از محققان دیگر معتقدند که ارزیابی کتاب‌های درسی می‌تواند جزء ارزشمندی در برنامه‌های آموزش و یادگیری باشد. ریازی^۲ (۲۰۰۳) معتقد است که ارزیابی کتاب می‌تواند به منظور انتخاب آن برای یک برنامه آموزشی جدید، شناسایی نقاط قوت و ضعف کتاب، حفظ کتاب، بروزرسانی و جایگزینی با کتاب دیگر باشد. با توجه به نظر لیتلجان^۳ (۲۰۱۱)، "ارزیابی

۱- Lynch

۲- Riazi

۳- Littlejohn

و تجزیه و تحلیل کتاب‌ها، ما را قادر می‌سازد محتوای آن‌ها را بررسی کنیم و کنترل بیشتری بر طراحی و استفاده از آن‌ها داشته باشیم" (ص ۱۸۳).

بر این اساس، ارزیابی کتاب درسی فرایند بسیار مهمی است که به طراحان کتاب کمک می‌کند تا نقاط قوت و ضعف کتاب‌های درسی جدید را شناسایی کنند؛ همچنین به معلمان کمک می‌کند تا به محتوای کتاب‌های درسی پی ببرند و از آن‌ها استفاده موثرتری داشته باشند.

۲-۲- چارچوب نظری در باره تجزیه و تحلیل نیازها

از آنجایی که هدف این تحقیق استفاده از رویکرد تجزیه و تحلیل نیازها یا نیاز سنجی برای ارزیابی کتاب‌های درسی انگلیسی بوده است، بررسی برخی ادبیات مربوط به تحلیل نیاز ضروری است. تعاریف مختلف در باره تجزیه و تحلیل نیازها وجود دارد. طبق نظر اوای^۱ (۱۹۹۹)، "اصطلاح تجزیه و تحلیل نیازها، اشاره به فعالیت‌های انجام شده برای جمع‌آوری اطلاعاتی دارد که پایه و اساسی برای ایجاد یک برنامه آموزشی است که نیازهای گروه خاصی از دانش‌آموزان را برطرف می‌کند." (ص. ۲۲۵). رویر^۲ (۱۹۹۶) تجزیه و تحلیل نیازها را به‌عنوان "فرایند نظام‌مند جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل به‌عنوان ورودی‌هایی در تصمیمات مربوط به تخصیص منابع به‌منظور کشف و شناسایی کالاها و ارائه خدمات در جامعه تعریف می‌کند" (ص ۶). به‌همین ترتیب، براون (۱۹۹۵) تجزیه و تحلیل نیازها را "جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل نظام‌مند تمام اطلاعات لازم برای رفع نیازهای یادگیری زبان‌آموزان در موسسه‌های آموزشی" (ص ۲۱) تعریف می‌کند.

ضرورت تجزیه و تحلیل نیازها در برنامه‌های آموزش یادگیری زبان دوم توسط محققان مختلف بازگویی شده است. به‌عنوان نمونه، ریچاردز^۳ (۱۹۹۳) اشاره می‌کند که تجزیه و تحلیل نیازهای دانش‌آموزان، کارشناسان آموزشی را قادر می‌سازد تا با بینش بهتری به محتوا، طرح و بکارگیری برنامه آموزشی بنگرند تا اهداف، مواد و محتوای بهتری را طرح کنند و از این رهگذر؛ برای ارزیابی برنامه موجود اطلاعاتی ارائه دهند. برخی از محققان بر این باورند که تجزیه و تحلیل نیازها در طراحی برنامه درسی بسیار مهم است. نونان^۴ (۱۹۸۸) عقیده دارد که

۱- Iwai

۲- Reviere

۳- Richards

۴- Nunan

اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق تجزیه و تحلیل نیازها می‌تواند به‌عنوان نقطه شروع برای ایجاد برنامه آموزشی شاگردمحور باشد. در برنامه آموزشی شاگرد محور، مواد درسی با توجه به نیازهای یادگیرندگان طراحی می‌شوند و این می‌تواند به آن‌ها انگیزه دهد.

در این رابطه می‌توان گفت که؛ نیازسنجی یکی از فرایندهای مهم، نه تنها برای دوره‌های آموزش زبان انگلیسی که برای اهداف ویژه^۱ بلکه برای برنامه‌های آموزش زبان عمومی نیز می‌باشد. این کار به مدرسان زبان کمک می‌کند با نیازهای زبان‌آموزان آشنا شوند و مواد درسی تازه ایجاد شده را ارزیابی کنند. همچنین برنامه‌های درسی و آموزشی شاگردمحور طراحی کنند تا انگیزه یادگیرندگان را بالا برده و آن‌ها را به یادگیری تشویق کنند.

۲-۳- تحقیقات تجربی در باره ارزیابی کتاب‌های درسی

برخی از محققان از مدل‌ها و چک لیست‌های مختلف برای ارزیابی انواع کتاب‌های درسی استفاده کرده‌اند. برای مثال، وو^۲ (۲۰۱۰) محتوای فرهنگی نسخه جدید انگلیسی برای کالج^۳ را که در دانشگاه‌های چینی تدریس می‌شود، ارزیابی کرد تا ببیند آیا این محتوا با فرهنگ دانش‌آموزان مطابقت دارد یا خیر. تحقیق یوان بر اساس مدل بیرام^۴ (۱۹۹۳) برای ارزیابی کتاب‌های درسی بود. نتایج نشان داد که کتاب به‌ارائه مسائل فرهنگی توجه کرده، اما این موارد به‌صورت ضمنی در قسمت‌های خواندن و تمرین‌ها گنجانده شده‌اند. با این وجود، این کتاب اطلاعات کافی درباره مسائل فرهنگی کشورهای انگلیسی زبان را ارائه نمی‌دهد.

در محیط ایران که زبان انگلیسی به‌عنوان زبان خارجی است، موضوع ارزیابی کتاب‌های درسی نیز توجه برخی از محققان را به‌خود جلب کرده است. یارمحمدی^۵ (۲۰۰۲) کتاب‌های درسی انگلیسی دوره دبیرستان را بر اساس نسخه اصلاح شده مدل تاکر^۶ (۱۹۷۵) ارزیابی کرد. او به این نتیجه رسید که این کتاب‌ها معایب زیادی دارند: (۱) از زبان معتبر استفاده نکرده‌اند؛ (۲) نام‌های انگلیسی و فارسی به‌جای یکدیگر استفاده شده‌اند؛ و (۳) مهارت‌های

۱- English for specific purposes (ESP)

۲- Wu

۳- College English

۴- Byram

۵- Yarmohammadi

۶- Tucker

شفاهی نادیده گرفته شده‌اند. طبائی فرد^۱ (۲۰۱۴) نیز کتاب "انگلیسی برای دانشجویان علوم انسانی (I)"^۲ را که برای دانشجویان مقطع کارشناسی تدوین شده است، برای تشخیص نقاط ضعف آن بررسی کرد. بدین منظور از آچک‌لیست ارزیابی کتاب درسی منطقه آموزشی یکپارچه لوس آنجلس^۳ (۲۰۰۲) استفاده کرد. نتایج نشان داد که کتاب درسی از جنبه‌های مختلف مانند ارزیابی‌ها و خودسنجش پایان هر درس، تست‌های نهایی، یا حتی تصاویر، فونت و اندازه نوشتار ضعیف است. همچنین ممکن است در یک ترم، بیست درس را نتوان آموزش داد. طبائی فرد اظهار می‌دارد که این کتاب در افزایش آگاهی متقابل فرهنگی نیز خوب عمل نکرده است.

با توجه به نقش مهم معلمان و دانش‌آموزان در برنامه‌های آموزش و یادگیری زبان دوم، برخی از محققان با استفاده از انواع مختلف پرسشنامه، سعی کرده‌اند کتاب‌های درسی را از دیدگاه آن‌ها ارزیابی کنند، برای مثال، آهور و گلپور^۴ (۲۰۱۳) کتاب درسی دوره اول دبیرستان "پراسپکت ۱"^۵ را از دیدگاه معلمان ارزیابی کردند. شرکت‌کنندگان این تحقیق ۹۰ معلم با تجربه، شامل ۴۲ زن و ۴۸ مرد بودند که از طریق نمونه‌گیری طبقه‌ای از نواحی مختلف مدارس گیلان انتخاب شدند. در این تحقیق، آهور و گلپور از چک‌لیست ارزیابی کتاب درسی لیتز^۶ (۲۰۰۵) با هفت معیار شامل موضوع و محتوا، تمرین‌ها، مهارت‌ها، طرح‌بندی فیزیکی، ملاحظات عملی، زبان و معیارهای کلی استفاده کردند. یافته‌ها نشان دادند که معلمان به دلیل ارتباط موضوع و محتوا با نیازهای زبان‌آموزان از جمله موقعیت‌های واقعی زندگی، داشتن موضوع‌های چالش‌برانگیز، کارهای ارتباطی دو نفره و گروهی، نیز توجه یکسان به چهار مهارت زبانی در باره کتاب پراسپکت ۱ نظر مثبت داشتند. با این وجود، آن‌ها در سوالات باز اشکالاتی را در زمینه این کتاب مطرح کردند؛ از جمله: کافی نبودن زمان آموزش که ۱،۵ ساعت در طول یک هفته است، عدم تمرکز بر ارائه صریح برخی از واژگان و نکات دستوری، و بی‌توجهی به برخی از زیر مهارت‌ها.

۱- Tabaeifard

۲- English for the Students of Humanities (I)

۳- Los Angeles Unified School District Textbook Evaluation Checklist

۴- Ahour and Golpour

۵- Prospect 1

۶- Litz

آهور، توحیدیان، و سعیدی^۱ (۲۰۱۴) مناسب بودن "کتاب درسی انگلیسی ۲" برای دانش‌آموزان سال دوم دبیرستان را از دیدگاه معلمان بررسی کردند. شرکت‌کنندگان در این تحقیق ۲۵ معلم انگلیسی (۸ زن و ۱۷ مرد) بودند که به‌طور تصادفی از دبیرستان‌های مختلف شهر بوکان در ایران انتخاب شدند. ارزیابی کتاب درسی به‌صورت کمی از طریق چک‌لیست بر گرفته از لیتز (۲۰۰۵) انجام شد. چک‌لیست یک مقیاس پنج امتیازی لیکرت بود و برای این تحقیق سه معیار موضوع و محتوا، تمرین‌ها و مهارت‌ها برای ارزیابی انتخاب شدند. نتایج نشان داد که دیدگاه معلمان در باره این معیارها به‌طور کلی مطلوب نبوده است.

هدف تحقیقی که توسط سلیمانی و شفیع^۳ (۲۰۱۴) انجام شد، بررسی کتاب انگلیسی با اهداف ویژه برای دانشجویان کارشناسی حسابداری در دانشگاه پیام نور بود که آیا این کتاب با اهداف، نیازها و خواسته‌های دانشجویان مطابقت دارد یا خیر. برای این منظور، نمونه آماری شامل ۳۵ دانشجوی حسابداری در محدوده سنی ۲۰ تا ۲۷ ساله در این تحقیق شرکت کردند. از آن‌ها خواسته شد تا به‌سوالات پرسشنامه در باره کتاب انگلیسی با اهداف ویژه خود با توجه به اهداف، نیازها، و خواسته‌هایشان پاسخ دهند. نتایج نشان داد که این کتاب با اهداف و نیازهای دانشجویان کارشناسی حسابداری پیام نور مطابقت دارد، اما کاملاً با خواسته‌های آن‌ها همخوانی ندارد.

عربلو^۴ (۲۰۱۵) با ۱۸ معلم مرد و زن از شهرهای مختلف ایران از جمله تهران، ارومیه، چالدران، خوی، سنندج و تبریز مصاحبه کرد تا دیدگاه آن‌ها را در باره کتاب درسی "پراسپکت ۲" بررسی کند. نتایج مصاحبه برخی نکات مثبت و منفی را در باره کتاب آشکار کرد. بیشتر معلمان بیان کردند که این کتاب در انتقال مهارت‌های ارتباطی موفق است و کتاب راهنمای معلم، کتاب کار و CD همراه آن نقاط قوت "پراسپکت ۲" هستند و به‌یادگیرندگان کمک می‌کنند تا مهارت‌های ارتباطی را با روش‌های بسیار بهتری یاد بگیرند. تمرین‌ها سطح بالابند و دانش‌آموزان را وادار می‌کنند تا خلاقانه فکر کنند. برخی اظهار داشتند که بهتر است از CD تصویری به‌جای CD صوتی استفاده شود. بعضی از آن‌ها به‌عدم تأکید کافی بر مهارت‌های

۱- Ahour, Towhidiyan, and Saeidi

۲- English Textbook 2

۳- Soleimani and Shafie

۴- Arabloo

خواندن و نوشتن اشاره کردند و اینکه برای تدریس این کتاب تجهیزاتی مانند پروژکتور، رایانه و سامانه صوتی نیاز است. با این حال، نگرش‌های مثبت، بیش از نگرش‌های منفی بودند و به‌طور کلی معلمان از کتاب راضی بودند.

بیدختی نژاد، آذرنوش و عبدالمنافی رکنی^۱ (۲۰۱۵) سعی داشتند به نقاط قوت و ضعف کتاب‌های درسی پراسپکت ۱ و ۲ از دیدگاه معلمان پی‌ببرند. برای این منظور، آن‌ها با ۱۰ نفر از معلمان دوره اول دبیرستان‌های دخترانه و پسرانه در سمنان و مهدی‌شهر در ایران مصاحبه کردند. نتایج نشان داد که برخی از نقاط قوت کتاب‌ها شامل تاکید بر رویکرد آموزش زبان ارتباطی، ادغام چهار مهارت و توجه به نیازهای دانش‌آموزانند. در مقابل، برخی از نقاط ضعف که توسط معلمان شرکت‌کننده گزارش شد شامل کمبود زمان اختصاص یافته به هر درس و توجه کمتر به مهارت خواندن و نوشتن است.

پوران شیروانی^۲ ارزیابی بیرونی (۲۰۱۷ a) و درونی (۲۰۱۷ b) کتاب "ویژن ۱" را از دیدگاه معلمان انجام داد. شرکت‌کنندگان به ترتیب ۲۵ و ۳۰ معلم انگلیسی از دبیرستان‌های اصفهان برای ارزیابی خارجی و داخلی بودند. او از آچک‌لیست ارزیابی ابدل وهاب^۴ (۲۰۱۳) استفاده کرد. در ارزیابی بیرونی، شرکت‌کنندگان نگرش خود را در باره ویژگی‌های فیزیکی، اهداف و مطالب کمک آموزشی بیان کردند. نتایج نشان‌دهنده رضایت معلمان از ویژگی‌های فیزیکی و اهداف بودند، اما آن‌ها از مطالب کمک آموزشی کاملاً راضی نبودند. در ارزیابی درونی، شرکت‌کنندگان نظرات خود را در باره محتوا و مهارت‌ها بیان کردند. نتیجه نشان داد اگرچه معلمان از برخی موارد مانند موقعیت‌های اجتماعی- فرهنگی و تلفظ ناراضی بودند، اما از محتوا و بیشتر مهارت‌ها کاملاً راضی بودند.

خدابنده و ممبینی^۵ (۲۰۱۸) دیدگاه معلمان (۳۰ نفر) و دانش‌آموزان (۷۰ نفر) را در باره کتاب درسی "ویژن ۱" که در سطح یک دوره دوم دبیرستان باغ مالک خوزستان تدریس می‌شود بررسی کردند. بدین منظور پرسشنامه لیتز (۲۰۰۵) را بین شرکت‌کنندگان توزیع کردند تا به نظر آن‌ها در باره ملاحظات عملی، طرح بندی و طراحی، تمرین‌ها، مهارت‌ها، نوع زبان،

۱- Beydokhtinezhad, Azarnoosh, and Abdolmanafi-Rokni

۲- Pouranshirvani

۳- Vision1

۴- AbdelWahab

۵- Khodabandeh and Mombini

موضوع و محتوا و ملاحظات فرهنگی پی‌ببرند. نتایج نشان داد که هر دو معلمان و دانش‌آموزان از تمام ویژگی‌های کتاب بجز ملاحظات فرهنگی راضی بودند. نتایج همچنین نشان داد که بین دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان در این تحقیق تفاوت معناداری وجود ندارد. محققان پیشنهاد کردند که این کتاب نیاز به اصلاح دارد و برخی از جنبه‌های ارزش‌های فرهنگی باید در کتاب آورده شود تا پنجره‌ای به سوی یادگیری فرهنگ زبان هدف باز شود.

۲-۴- تحقیقات تجربی در باره نیازها

در زمینه نیازسنجی یادگیرندگان تحقیقات کمتری در مقایسه با ارزیابی کتاب در کشورهای مختلف انجام شده است. برخی از محققان از رویکرد نیازسنجی برای اهداف مختلف استفاده کردند. ادوارد^۱ (۲۰۰۰) نیازسنجی بانک‌داران آلمانی را برای تشخیص نیازهای زبانی آن‌ها انجام داد تا بتواند درس انگلیسی برای اهداف ویژه را برای پرسنل بانک طرح ریزی کند. چهار مهارت مورد بررسی قرار گرفتند؛ مصاحبه با مدیر بخش زبان بانک انجام شد؛ و پرسشنامه‌ای برای شرکت‌کنندگان در این دوره برای پی‌بردن به اهداف نهادی و شخصی آن‌ها توزیع شد. بر اساس نتایج به دست آمده، یک دوره یادگیری زبان خارجی برای پرسنل بانک طراحی و راهبردهایی برای روش آموزش تعیین شدند.

در ایران نیز نیازسنجی یادگیرندگان، توجه برخی از محققان را به خود جلب کرده است. متقی^۲ (۲۰۰۱) نیازهای زبان‌آموزان دبیرستانی را در تهران بررسی کرد. این تحقیق با هدف تشخیص نیازهای یادگیری زبان، خواسته‌ها و علایق دانش‌آموزان دبیرستان در تهران انجام شد. محقق، پرسشنامه نیازسنجی را بین ۵۰۰ دانش‌آموز توزیع کرد. آن‌ها به صورت تصادفی از بین کلاس‌های اول، دوم و سوم دبیرستان در بین ۱۹ منطقه آموزشی تهران انتخاب شدند. پرسشنامه شامل دو بخش بود: بخش اول شامل اطلاعات شخصی و بخش دوم شامل سوالات اصلی بود. اطلاعات جمع‌آوری شده تجزیه و تحلیل شد و نتایج نشان داد که نیازهای دانش‌آموزان؛ موفق شدن در دبیرستان و امتحان ورودی دانشگاه بوده است. در نتیجه، روشن شد که روش آموزش و کتاب‌های درسی موجود که بر مهارت خواندن تمرکز دارند، بیشتر نیازهای زبان‌آموزان را برآورده است.

۱- Edward

۲- Mottaghi

هدف تحقیقی که توسط مسلمی، معین زاده و دباغی^۱ (۲۰۱۱) انجام شد بررسی نیازهای یادگیری زبان خارجی دانشجویان کارشناسی ارشد ایرانی در رشته‌های زیست‌شناسی، روانشناسی، تربیت‌بدنی، حسابداری و فلسفه غرب بود. مجموعاً ۸۰ دانشجو از پنج رشته کارشناسی ارشد که در دانشگاه اصفهان مشغول به تحصیل بودند، در این تحقیق شرکت کردند. افزون بر این، ۲۵ استاد متخصص در رشته مورد نظر و ۷ استاد زبان انگلیسی در این تحقیق شرکت کردند. طرح تحقیق بر اساس نظرسنجی کمی و کیفی بود و برای جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه، پرسشنامه و متون استفاده شد. یافته‌ها مشخص نمودند که مشکلات دانشجویان بیشتر در زبان عمومی بوده، نه زبان تخصصی. دانشجویان در درک سازماندهی متون، ساختار و دستور زبان انگلیسی مشکل داشتند. بیشتر شرکت‌کنندگان معتقد بودند که ایده افزایش ضریب واحد زبان انگلیسی در آزمون ورودی کارشناسی ارشد می‌تواند انگیزه دانشجویان را برای بهبود مهارت‌های زبانی افزایش دهد.

در تحقیق معطریان و تحریریان^۲ (۲۰۱۴) در رشته مدیریت گردشگری، نتایج پرسشنامه و مصاحبه نشان داد که چهار مهارت زبان در کتاب انگلیسی برای دانشجویان این رشته باید با هم ادغام شوند. افزون بر این، معلمان و دانشجوین، کتاب انگلیسی این رشته را مناسب با نیازهای ویژه دانشجویان نمی‌دانستند. همانند تحقیق معطریان و تحریریان، نعمت تبریزی و موجودی رینانی^۳ (۲۰۱۶) به این نتیجه دست یافتند که دانشجویان کارشناسی مهندسی مکانیک به چهار مهارت زبانی و ادغام آن‌ها اهمیت می‌دهند. همچنین، معلمان و دانشجویان از واحد درس زبان انگلیسی برای این رشته رضایت نداشتند، زیرا این واحد، نیازهای زبان هدف آن‌ها را نمی‌تواند برطرف کند.

بالایی و آهور^۴ (۲۰۱۸) نیازهای دانشجویان فناوری اطلاعات را برای یادگیری زبان انگلیسی بررسی کردند. آن‌ها پرسشنامه تحلیل نیازها را بین ۳۰ دانشجوی کارشناسی فناوری اطلاعات در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز توزیع کردند تا اطلاعاتی در باره نیازهای زبان انگلیسی آن‌ها بدست بیاورند. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که در میان چهار مهارت، مهارت‌های خواندن و نوشتن بترتیب از ضروری‌ترین مهارت‌ها برای آن‌ها بودند. همچنین به این

۱- Moslemi, Moinzadeh, and Dabaghi

۲- Moattarian and Tahririan

۳- Nemat Tabrizi and Mojoudi Renani

۴- Balaei and Ahour

نتیجه رسیدند که بیشتر این دانشجویان از واحد درس زبان انگلیسی برای دانشجویان رشته فناوری اطلاعات راضی نیستند. در واقع، اطلاعات به‌دست آمده نشان می‌دهد که برنامه‌های درسی آموزش زبان هنوز نتوانسته است به‌موفقیت لازم در زمینه کسب رضایت نیازهای حرفه‌ای دانشجویان برای زبان هدف، دست یابد. یافته‌ها نشان می‌دهند که در محتوای درس زبان تخصصی و شیوه آموزش آن در ایران باید تجدیدنظر جدی صورت پذیرد.

با توجه به پیشینه تحقیق، می‌توان گفت که در زمینه ارزیابی کتاب‌های درسی انگلیسی که در چند سال اخیر توسط وزارت آموزش و پرورش انتشار یافته هنوز نیاز به تحقیقات متعدد با نمونه‌های آماری متفاوت در شهرهای متفاوت در ایران وجود دارد و نیز آگاهی از نیازهای دانش‌آموزان برای تولید محتوای بهتر کتاب‌های درسی ضروری است. پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر تحقیقات انجام شده در زمینه نیازسنجی مربوط به درس زبان انگلیسی برای اهداف ویژه در رشته‌های مختلف بوده است و در باره کتاب‌های درسی انگلیسی دبیرستانی، توجه چندانی به نیازسنجی دانش‌آموزان نشده است. با توجه به اینکه کتاب "پراسپکت ۲" فقط توسط چند محقق و آن هم از طریق پرسشنامه و مصاحبه با تعداد اندکی معلم ارزیابی شده است، می‌توان گفت که در حال حاضر نیاز به ارزیابی دقیق محتوای این کتاب هم از طریق نیازسنجی دانش‌آموزان و هم از طریق دریافت دیدگاه‌های معلمان وجود دارد. بنابر این، پژوهش حاضر با هدف پر کردن شکاف موجود در پیشینه تحقیق به ارزیابی مناسب بودن کتاب درسی "پراسپکت ۲" برای دانش‌آموزان پایه هشتم دوره اول دبیرستان در ایران با استفاده از روش نیازسنجی و دیدگاه معلمان پرداخته است.

۳- روش تحقیق

۳-۱- جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری در این پژوهش، کلیه معلمان و دانش‌آموزان پایه هشتم در دوره اول دبیرستان‌های شهر تبریز بود. نمونه آماری بصورت تصادفی از میان دبیرستان‌های دخترانه و پسرانه مختلف در شهر تبریز که محققان به آن‌ها دسترسی داشتند، انتخاب شدند. این نمونه آماری شامل دانش‌آموزان پایه هشتم بودند که تمایل خود را برای شرکت در این مطالعه نشان دادند و نیز معلمانی که کتاب "پراسپکت ۲" را آموزش داده بودند. بدین ترتیب ۶۰ دانش‌آموز دختر و پسر در محدوده سنی ۱۴-۱۵ و ۳۰ معلم انگلیسی (۱۰ مرد و ۲۰ زن) در محدوده سنی ۳۰-۵۰ در این پژوهش شرکت داشتند.

۲-۳- ابزار و مواد

در این تحقیق، برای گردآوری اطلاعات در باره نیازهای دانش‌آموزان و دیدگاه معلمان از دو نوع پرسشنامه استفاده شد و نیز کتاب درسی "پراسپکت ۲" بعنوان مواد درسی مورد ارزیابی قرار گرفت:

پرسشنامه نیازسنجی: پرسشنامه تحلیل نیازها که توسط بالینت^۱ (۲۰۰۴) تهیه شده است، در این تحقیق استفاده شد. پرسشنامه اصلی ۵۴ آیتم داشت، اما بر اساس اهداف این تحقیق، فقط ۲۸ آیتم از پرسشنامه اصلی انتخاب شدند. پرسشنامه انتخاب شده، نیازهای فعلی و آینده یادگیری زبان دانش‌آموزان را ارزیابی می‌کند. به جز اولین آیتم پرسشنامه، موارد دیگر در مقیاس ۶ امتیازی لیکرت از ۱ (مهم نیست) تا ۶ (بسیار مهم‌اند). پس از بررسی پرسشنامه توسط دو معلم با تجربه برای سنجش روایی محتوا، قبل از مطالعه اصلی، یک مطالعه آزمایشی با ۳۰ دانش‌آموز انجام شد. هدف از مطالعه آزمایشی این بود که ببینیم آیا آیتم‌ها برای دانش‌آموزان واضح بودند یا خیر، برای آن‌ها مناسب بودند یا خیر، و همچنین آیا در آن‌ها از لحاظ جمله‌بندی اشکالی وجود داشت یا خیر. این بررسی‌ها برای جلوگیری از تاثیر منفی روی دقت اطلاعات انجام شدند. افزون بر این، هدف آن بررسی قابلیت درک و سادگی سوالات بود. دانش‌آموزان می‌توانستند در طول ۲۵ دقیقه به سوالات پاسخ دهند. پرسشنامه با توجه به نظرات دانشجویان اصلاح شد؛ بعضی از سوالات بازنویسی و تغییراتی در فرم پرسشنامه داده شد. برای ارزیابی پایایی یا اعتبار درونی پرسشنامه ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد و پایایی بالایی ($\alpha=0.85$) به دست آمد.

چک‌لیست ارزیابی کتاب: «فرم چک‌لیست ارزیابی معلم» که توسط لیتز (۲۰۰۵) برای ارزیابی کتاب توسط معلمان تهیه شده است، مورد استفاده قرار گرفت. چک‌لیست اصلی ۴۰ آیتم داشت، اما نسبت به هدف تحقیق ۳۸ آیتم در نظر گرفته شدند و نیز برای راحتی در تعریف و برنامه نویسی آماری، به جای مقیاس ۱۰ امتیازی لیکرت در مطالعه لیتز، از مقیاس لیکرت ۵ امتیازی (کاملاً مخالف ۱، مخالف ۲، تا حدی موافق = ۳، موافق = ۴، کاملاً موافق = ۵) استفاده شد. این چک‌لیست شامل ۳۸ آیتم است که به بخش‌های زیر تقسیم می‌شوند: ملاحظات عملی (۱-۵)، طرح بندی و طراحی (۶-۱۳)، تمرین‌ها

(۲۰-۱۴)، مهارت‌ها (۲۱-۲۵)، نوع زبان (۲۶-۳۰)، موضوع و محتوا (۳۱-۳۵) و اجماع کلی (۳۶-۳۸). پس از این که چک‌لیست توسط دو معلم با تجربه برای اعتبار داشتن محتوا بررسی شد، پیش از مطالعه اصلی یک مطالعه آزمایشی با ۱۰ معلم انگلیسی انجام شد. هدف از مطالعه آزمایشی این بود که بدانیم تا چه حد آیت‌های چک‌لیست در نظر گرفته شده برای شرکت‌کنندگان، واضح و قابل فهم بودند و نیز زمان لازم برای پاسخ دادن به چک‌لیست و وضوح راهکار بدست بیاید. مطالعه آزمایشی به‌طور کلی اعتبار یا روایی چک‌لیست را تایید کرد. به‌منظور تعیین پایایی (سازگاری) درونی آیت‌ها در چک‌لیست، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد و پایایی بسیار بالایی برای آن به‌دست آمد ($\alpha = 0.91$).

مواد درسی: کتاب مورد ارزیابی در این تحقیق، کتاب درسی "پراسپکت ۲" (علوی^۱، ۲۰۱۴) بود که در دوره اول دبیرستان های ایران تدریس می‌شود. این کتاب توسط شرکت چاپ و نشر ایران منتشر شده است و شامل هفت درس است. روشی که برای تدریس این کتاب استفاده می‌شود، آموزش زبان ارتباطی است. هر درس در باره یک یا چند موضوع خاص است. موضوعی که برای هر درس انتخاب شده مربوط به‌حوادث واقعی زندگی روزمره است. طبق نظر مولف، کتاب توازن مناسبی بین چهار مهارت زبان را فراهم می‌کند. این کتاب درسی از ابتدای پاییز سال ۲۰۱۴ برای دانش‌آموزان پایه هشتم در دوره اول دبیرستان در ایران مورد استفاده قرار گرفته است.

۳-۴- روش اجرا

در این تحقیق توصیفی، داده‌های کمی از طریق پرسشنامه نیازسنجی و چک لیست ارزیابی کتاب از دیدگاه معلم بدست آمد. پس از انتخاب پرسشنامه، محققان به‌تعدادی از دبیرستان‌های دخترانه و پسرانه دوره اول در شهر تبریز که توانسته بودند اجازه مدیر آن‌ها را بگیرند، مراجعه کردند و با تعدادی از دانش‌آموزان و معلمان پایه هشتم این دبیرستان‌ها ملاقات کرده و هدف تحقیق را توضیح دادند و پرسشنامه‌ها را در میان آن‌هایی که تمایل خود را برای شرکت در تحقیق نشان می‌دادند توزیع کردند که سرانجام توانستند از ۶۰ دانش آموز و ۳۰ معلم اطلاعات گردآوری کنند. در هنگام گردآوری اطلاعات، محققان توضیحات لازم را در باره چک‌لیست

به‌معلمان می‌دادند و نیز توضیحات و راهنمایی‌های لازم را به‌دانش آموزان قبل از پر کردن پرسشنامه نیازسنجی می‌دادند. اطلاعات گردآوری شده برای تجزیه و تحلیل آماری وارد نرم افزار SPSS 21 شد. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد استفاده شد. نتایج نهایی به‌عنوان مبنایی برای ارزیابی کیفی کتاب درسی توسط محققان مورد استفاده قرار گرفت.

۴- نتایج و بحث

۴-۱- تجزیه و تحلیل نیازها (سوال اول تحقیق)

جدول ۱، درصد و فراوانی را برای آیتم ۱ پرسشنامه نیازسنجی نشان می‌دهد. این آیتم، از شرکت‌کنندگان می‌پرسد که به‌نظرشان کدام یک از چهار مهارت برای یادگیری و بهبود توانایی آن‌ها در زبان انگلیسی مفیدتر است.

جدول ۱. درصد و فراوانی برای آیتم ۱

مهارت‌ها	خواندن	صحبت کردن	گوش دادن	نوشتن	کل
فراوانی	10	2	46	2	60
درصد	3.3%	76.7%	3.3%	16.7%	100%

همان‌طور که در جدول ۱ نشان داده شده است، از نظر بیشتر دانش‌آموزان (۷۶٫۷٪) مفیدترین مهارت برای بهبود توانایی کلی زبان انگلیسی، صحبت کردن است. جدول ۲ نتایج حاصل از آمار توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار (SD)، درصد (%) و فراوانی (f) را برای آیتم‌های ۲ تا ۲۸ پرسشنامه نیازسنجی نشان می‌دهد. با توجه به این که پرسشنامه تجزیه و تحلیل نیازها یک مقیاس ۶ امتیازی لیکرت بود و همان‌طور که نتایج آن در جدول ۲ نشان داده شده است، ۱۱ آیتم (یعنی آیتم‌های ۶، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۱، ۲۲، ۲۴، و ۲۷) برای دانش‌آموزان اهمیت بیشتری داشتند (مقیاس‌های ۵، ۶) و ۴ آیتم (یعنی آیتم‌های ۲، ۷، ۱۲، و ۲۳) زیاد مهم نبودند (مقیاس‌های ۱، ۲، ۳).

جدول ۲. درصد، فراوانی، میانگین و انحراف معیار برای آیتم‌های ۲ تا ۲۸ پرسشنامه نیازسنجی

آیتم	6 خیلی مهم است		5 تا حدی مهم است		4 کمی مهم است		3 کمی مهم نیست		2 تا حدی مهم نیست		1 به هیچ وجه مهم نیست		میانگین	SD
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
2	9	15	7	11	26	43.3	9	15	7	11.7	2	3.3	3.93	1.29
3	24	40	9	15	19	31.7	7	11.7	1	1.7	0	0	4.80	1.15
4	20	33.3	14	23.3	21	35	5	8.3	0	0	0	0	4.82	1.00
5	19	31.7	17	28.3	9	15	8	13.3	5	8.3	2	3.3	4.52	1.44
6	29	46.7	15	25	12	20	3	5	1	1.7	1	1.7	5.05	1.14
7	14	23.3	9	15	10	16.7	11	18.3	4	6.7	12	20	3.07	1.82
8	19	31.7	17	28.3	9	15	9	15	3	5	3	5	4.52	1.46
9	22	36.7	11	18.3	15	25	7	11.7	5	8.3	0	0	4.63	1.13
10	23	38.3	9	15	14	23.3	3	5	6	10	5	8.3	4.42	1.66
11	23	38.3	17	28.3	14	23.3	3	5	2	3.3	1	1.7	4.88	1.18
12	11	18.3	8	13.3	13.3	8	8	13.3	6	10	19	31.7	3.22	1.92
13	17	28.3	16	26.7	12	20	9	15	4	6.7	3.3	5.2	5.20	1.34
14	28	46.7	18	30	8	13.3	2	3.3	3	5	1	1.7	5.05	1.21
15	34	56.7	10	16.7	11	18.3	2	3.3	1	1.7	2	3.3	5.13	1.26
16	36	60	14	23.3	3	5	3	5	1	1.7	3	5	5.20	1.34
17	33	55	15	25	3	5	7	11.7	1	1.7	1	1.7	5.15	1.22
18	30	50	21	35	5	8.3	4	6.7	0	0	0	0	5.28	0.88
20	20	33.3	14	23.3	14	23.3	7	11.7	5	8.3	0	0	4.62	1.29
21	36	60	14	23.3	3	5	3	5	1	1.7	3	5	5.20	1.34
22	30	50	13	21.7	9	15	6	10	1	1.7	1	1.7	5.03	1.22
23	10	16.7	13	21.7	7	11.7	11	18.3	11	18.3	8	13.3	3.60	1.70
24	30	50	15	25	6	10	4	6.7	4	6.7	1	1.7	5.00	1.33
25	17	28.3	14	23.3	6	10	16.7	16	8	13.3	5	8.3	4.12	1.69
26	16	26.7	14	23.3	10	16.7	5	8.3	6	10	9	15	4.03	1.78
27	35	58.3	10	16.7	6	10	4	6.7	4	6.7	1	1.7	5.08	1.36
28	21	35	22	36.7	5	8.3	4	6.7	6	10	2	3.3	4.70	1.44

در این راستا، بیشترین نیاز بیشتر دانشجویان این بود که می‌خواهند در بحث‌های کلاس به‌انگلیسی شرکت کنند (آیتم ۱۸؛ $M = 5.28$ ؛ $SD = 0.88$)؛ در هنگام مسافرت در خارج از کشور با کارکنان هتل‌ها و رستوران‌ها به‌انگلیسی صحبت کنند (آیتم ۲۱؛ $M = 5.20$ ؛ $SD = 1.34$)، به‌تماشای فیلم یا برنامه‌های تلویزیونی به‌زبان انگلیسی پردازند (آیتم ۱۳، $M = 5.20$ ، $SD = 1.34$)، خود را به‌زبان انگلیسی معرفی کنند (آیتم ۱۶؛ $M = 5.20$ ؛ $SD = 1.34$)؛ اشیاء

و استفاده از آن‌ها را به‌انگلیسی شرح دهند (آیتم ۱۷؛ $M = 5.15$ ؛ $SD = 1.22$)؛ به‌زبان انگلیسی تحقیق کنند (آیتم ۲۷؛ $M = 5.08$ ؛ $SD = 1.36$)؛ به‌موسیقی انگلیسی گوش دهند (آیتم ۱۴؛ $M = 5.05$ ؛ $SD = 1.21$)؛ با گردشگران خارجی به‌صورت غیر رسمی به‌زبان انگلیسی صحبت کنند (آیتم ۱۵؛ $M = 5.13$ ؛ $SD = 1.26$)؛ در دفتر خاطرات، خاطرات خود را به‌انگلیسی بنویسند (آیتم ۲۲؛ $M = 5.03$ ؛ $SD = 1.22$)؛ خلاصه‌ای از یک داستان یا رمان را که خوانده‌اند بنویسند (آیتم ۲۴؛ $M = 5.00$ ؛ $SD = 1.33$)؛ و برای لذت‌بردن رمان‌های انگلیسی بخوانند (آیتم ۶؛ $M = 5.00$ ؛ $SD = 1.14$).

کمترین نیاز آن‌ها، تمرین و حفظ واژگان در کلاس‌های انگلیسی (آیتم ۲؛ $M = 3.93$ ؛ $SD = 1.29$)؛ نوشتن اسناد تجاری به‌زبان انگلیسی (آیتم ۲۳؛ $M = 3.60$ ؛ $SD = 1.70$)؛ گوش دادن به‌سخنرانی یک کنفرانس به‌زبان انگلیسی (آیتم ۱۲؛ $M = 3.22$ ؛ $SD = 1.92$)؛ و خواندن روزنامه‌ها به‌انگلیسی (آیتم ۷؛ $M = 3.07$ ؛ $SD = 1.82$)؛ بودند.

۲-۴- مطابقت کتاب درسی "پراسپکت ۲" با نیازهای دانش‌آموزان (سوال دوم تحقیق)

به‌منظور پاسخ دادن به‌سوال دوم تحقیق و دریافتن این که آیا کتاب درسی پراسپکت ۲ با نیازهای دانش‌آموزان دبیرستان مطابقت دارد یا خیر، محققان نیازهای دانش‌آموزان را با محتوای کتاب درسی مقایسه کردند. برای این منظور، در ابتدا لازم بود مروری کلی از کتاب پراسپکت ۲ داشته باشیم (الف) و سپس آن را با نیازهای دانش‌آموزان مقایسه کنیم (ب).

الف: هدف اصلی آموزش این کتاب برقراری ارتباط است و روشی که از آن برای تدریس استفاده می‌شود، آموزش زبان ارتباطی است. در این کتاب، تدریس نکات دستور زبان به‌طور کامل نادیده‌گرفته‌شده است و هدف اصلی این کتاب آماده‌کردن دانش‌آموزان برای یادگیری نکات دستور زبان در کتاب "پراسپکت ۳" است. طبق نظر مولف، معلمان باید از تدریس هر نوع دستور زبان در طول دوره اجتناب کنند. افزون بر کتاب اصلی، کتاب کار دانش‌آموز، کتاب راهنمای معلم، مواد صوتی و فلش کارت‌ها به‌منظور تسهیل فرایند آموزش و یادگیری نیز وجود دارند. این کتاب درسی شامل هفت درس است و موضوع هر درس مربوط به‌حوادث واقعی زندگی روزمره است. بخش‌های مختلف هر درس عبارتند از: مکالمه، بخش تمرین برای مهارت صحبت کردن، هجی و تلفظ کردن، گوش دادن و نوشتن، خواندن، صحبت کردن

و نوشتن و بخش نقش بازی کردن.

ب: مرحله بعدی این بود که ببینیم آیا ویژگی‌های کتاب درسی پراسپکت ۲ با نیازهای زبان شاگردان پایه هشتم مطابقت دارد یا خیر.

همان طور که پیشتر در جدول ۱ ذکر شد، ۷۶٫۷ درصد از دانش‌آموزان بیان کردند که صحبت کردن به‌عنوان مفیدترین مهارت برای بهبود توانایی آن‌ها در زبان انگلیسی است و نتایج نیز نشان داد که آن‌ها ترجیح می‌دهند این مهارت را با انجام فعالیت‌های زندگی واقعی ارتقا دهند. می‌توان گفت که تمرین صحبت کردن مهم‌ترین مهارتی است که در این کتاب درسی به آن تأکید شده است. موضوع هر درس به‌عنوان موضوع یک مکالمه محسوب می‌شود و دو بخش تمرینی این کتاب به‌تمرین این مهارت اختصاص داده شده و قسمت عمده بخش‌های بازبینی به‌تمرین مهارت‌های صحبت کردن اختصاص داده شده است. موضوعاتی که توسط نویسنده این کتاب درسی انتخاب شده نیز مربوط به‌تمرین مکالمه دانش‌آموزان در موضوعات مختلف و شخصی است. به‌عنوان مثال، در درس ۵ یکی از دانش‌آموزان نقش یک‌توریست را ایفا می‌کند و از دانش‌آموز دیگر در باره شهرش می‌پرسد. گرانت^۱ (۱۹۸۷) بر «جنبه ارتباطی» کتاب‌های درسی تأکید می‌کند و می‌گوید که در نتیجه استفاده از کتاب‌های درسی، دانش‌آموزان باید قادر باشند به‌زبان انگلیسی با هم ارتباط برقرار کنند. بخش‌های مختلف کتاب درسی مانند بخش‌های مکالمه، بازی نقش و بخش‌های مرور برای بهبود این مهارت اختصاص داده شده است. بنابراین، به‌نظر می‌رسد که کتاب درسی با نیازهای اولیه فراگیران مطابقت دارد. به‌نظر می‌رسد این نتیجه با یافته‌های عربلو (۲۰۱۵) و بیدختی نژاد، آذرنوش و عبدالمنافی رکنی (۲۰۱۵) مطابقت داشته باشد، آن‌ها نتیجه‌گیری کرده‌اند که پراسپکت ۲ بر مبنای روش آموزش زبان ارتباطی است و نیازهای دانش‌آموزان را برآورده می‌کند. عربلو (۲۰۱۵) همچنین اظهار داشت که کتاب درسی شامل مکالمات روزمره است و دانش‌آموزان را برای صحبت در زندگی اجتماعی آماده می‌کند.

بر طبق نتایج، دانش‌آموزان ترجیح می‌دهند مهارت‌های دیگر خود را نیز بهبود دهند؛ مانند: خواندن رمان‌های انگلیسی؛ تماشای فیلم‌ها یا برنامه‌های تلویزیونی به‌زبان انگلیسی؛ گوش دادن به موسیقی انگلیسی؛ نگهداشتن دفترچه یادداشت به‌زبان انگلیسی؛ نوشتن خلاصه‌ای از یک داستان یا رمان که خوانده‌اند؛ و تحقیق اطلاعات به‌زبان انگلیسی. با توجه به‌این،

نویسنده این کتاب تلاش کرده تا بخش‌هایی را برای تمرین این مهارت‌ها اختصاص دهد؛ اما به نظر می‌رسد، روش بهبود این مهارت‌ها جذاب نیست و با نیازهای یادگیرندگان مطابقت ندارد. برای مثال، در باره مهارت خواندن و نوشتن، نویسنده سعی کرده است این مهارت‌ها را با مهارت گفتاری ترکیب کند، و یا در بخش‌های خواندن، صحبت کردن، و نوشتن، معلم از فلش کارت‌هایی با واژگانی که مربوط به موضوع هر درس است، استفاده می‌کند و دانش‌آموزان این واژگان را می‌خوانند و سپس با استفاده از این واژگان با یکدیگر در باره موضوع مرتبط صحبت می‌کنند و سپس جاهای خالی را پر می‌کنند. به نظر می‌رسد این نوع فعالیت برای بهبود مهارت خواندن و نوشتن دانش‌آموزان موثر نباشد و با نیازهای آن‌ها که شامل خواندن رمان‌ها یا داستان‌های انگلیسی و نوشتن خلاصه‌ای از این داستان‌ها است، مطابقت ندارد. طبق گفته عربلو (۲۰۱۵)، از مهارت خواندن و نوشتن تا حدودی در کتاب پراسپکت ۲ غفلت شده و تمرین‌های مربوط به بخش‌های خواندن و نوشتن چندان مفید نیستند.

در باره مهارت گوش‌دادن، نتایج نشان‌داد که دانش‌آموزان ترجیح می‌دهند این مهارت را از طریق فعالیت‌های جالب مانند گوش‌دادن به موسیقی انگلیسی و تماشای فیلم یاد بگیرند. در بخش گوش‌دادن این کتاب درسی، نویسنده نیز قصد دارد مهارت اصلی گوش‌دادن و زیر مهارت‌های آن؛ مانند گرفتن مفهوم کلی را در دانش‌آموزان افزایش دهد. به‌عنوان مثال، دانش‌آموزان به مکالمه CDهای صوتی گوش می‌دهند و مفهوم کلی را می‌گیرند و سپس جدول‌ها را پر می‌کنند. به نظر می‌رسد این فعالیت‌ها برای دانش‌آموزان جالب نباشند. رضوانی^۱ (۲۰۱۵) اظهار داشت که به نظر می‌رسد تمرین‌های گوش‌دادن و خواندن در کتاب پراسپکت ۲ جالب نیستند و انگیزه کافی به زبان‌آموزان نمی‌دهند. طبق گفته عربلو (۲۰۱۵)، در این زمانه دانش‌آموزان نیاز به فایل‌های تصویری دارند و گوش‌دادن به CDهای صوتی آن‌ها را خسته می‌کند. همچنین کیاتو^۲ (۱۹۹۶) اظهار میدارد که استفاده از فیلم‌ها و کارتون‌ها فرصتی برای یادگیری زبان دوم را فراهم می‌کند و نیز آگاهی فرهنگی-اجتماعی یادگیرندگان را با نشان دادن قوانین ارتباطی مانند بنویت صحبت کردن، مناسب بودن موضوع با موقعیت، استفاده از زبان غیر کلامی، و لحن و آهنگ صدا بالا می‌برد. استفاده از آهنگ‌ها نیز دارای مزایای مختلف است و به‌طور طبیعی به یادگیرندگان انگیزه می‌دهند و جو مثبتی را ایجاد می‌کنند بطوریکه

۱- Rezvani

۲- Kiato

آن‌ها می‌توانند به فرم‌های مختلف آهنگ و لحن صدا گوش دهند و یاد بگیرند. همانطور که وو^۱ (۲۰۱۰) بیان می‌کند، اهداف یادگیری از طریق آهنگ، تقویت مهارت‌های گوش دادن و صحبت کردن است. بنابراین، اضافه کردن آهنگ‌ها، فیلم‌ها و کارتون‌های لذت بخش و موثر مهم است و می‌تواند در یادگیری زبان انگلیسی برای دانش‌آموزان دوره اول دبیرستان مفید واقع شود.

با توجه به نتایج نیازسنجی، دانش‌آموزان همچنین دوست دارند اطلاعات را به زبان انگلیسی جستجو کنند، اما در کتاب چنین تمرینی وجود ندارد که دانش‌آموزان را برای جستجوی اطلاعات به زبان انگلیسی تشویق کند. بنابراین بهتر است تکالیفی راجع به موضوعات هر درس اضافه شود تا دانش‌آموزان، آن‌ها را در خانه انجام دهند؛ بعنوان مثال، آن‌ها می‌توانند اطلاعات مربوط به کشور مورد علاقه خود را به عنوان تکلیف درس ۵ در خانه جستجو کنند.

۳-۴- تجزیه و تحلیل چک‌لیست ارزیابی کتاب از دیدگاه معلمان (سوال سوم پژوهش)

در چک‌لیست ارزیابی کتاب ۳۸ آیتم وجود داشت که نظر معلمان را در باره بخش‌های مختلف کتاب "پراسپکت ۲" می‌سنجید. این چک‌لیست به ۷ بخش تقسیم شده بود. جدول ۳ نشان دهنده میانگین (M) و انحراف معیار (SD) دیدگاه معلمان برای هفت بخش چک‌لیست است.

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار برای هفت بخش چک‌لیست

بخش	میانگین (M)	انحراف معیار (SD)
ملاحظات عملی	4.22	.74
طرح بندی و طراحی	3.46	1.16
تمرین‌ها	2.91	1.21
مهارت	3.37	1.03
نوع زبان	3.1	1.03
موضوع و محتوا	3.23	1.06
اجماع کلی	3.40	1.09

همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، پایین‌ترین میانگین مربوط به بخش‌های تمرین‌ها ($M = 2.91$, $SD = 1.21$) و نوع زبان ($M = 3.1$, $SD = 1.03$) است. می‌توان نتیجه گرفت که در تمرین‌های این کتاب درسی مشکلاتی وجود دارد. بیشتر معلمان اعتقاد داشتند که کتاب درسی "پراسپکت ۲" نتوانسته است توازن بین تمرین‌ها را ایجاد کند، دستور زبان (نکات دستوری کاملاً در این کتاب نادیده گرفته شده‌اند) و نکات مربوط به واژگان نیز به‌روشن انگیزشی ارائه نشده‌اند و فعالیت‌ها توسط معلمان به‌راحتی قابل تغییر نیستند. نکات مربوط به دستور زبان و دقت در آن در این کتاب کاملاً نادیده گرفته شده‌اند و بیشتر تمرین‌ها و فعالیت‌های کتاب، به‌جز بخش‌های هجی کردن و تلفظ، بر صحبت کردن روان تمرکز دارند. همچنین هیچ‌گونه تمرین یا فعالیت‌های آزاد گذاشته نشده تا معلمان بتوانند با کمی تغییر در کلاس بکار ببرند، نیز همه تمرین‌ها کنترل شده‌اند. تمام موضوعات و مطالب فعالیت‌ها مانند استفاده از کارت‌های مخصوص برای فعالیت‌های گوش کردن و نوشتن توسط نویسنده تعیین شده‌اند؛ بنابراین معلم نمی‌تواند فعالیت‌ها را تغییر دهد.

با این حال، برخی نکات مثبت نیز وجود دارند؛ برای مثال، تمرین‌های این کتاب درسی، زبان‌آموزان را برای کار گروهی، واکنش‌های خلاقانه و مستقل و یادگیری زبان انگلیسی تشویق می‌کند. با توجه به گفته رضوانی (۲۰۱۵)، تمام فعالیت‌های کتاب "پراسپکت ۲" یادگیرندگان را برای همکاری با یکدیگر تشویق می‌کند و تمام تمرین‌های گفتاری نیز، آن‌ها را تشویق می‌کند تا با یکدیگر و معلم خود صحبت کنند.

همان‌طور که پیشتر گفته شد، از دیدگاه برخی از معلمان در باره نوع زبان نیز ($M = 3.1$, $SD = 1.03$) مشکلاتی در این کتاب وجود دارد. نتایج نشان داد که زبان مورد استفاده در این کتاب درسی، همانند زبان واقعی انگلیسی‌زبانان نیست. چون هدف اصلی کتاب پراسپکت ۲ بهبود مهارت گفتاری است، این مورد می‌تواند به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مشکلات این کتاب در نظر گرفته شود. محتوای این کتاب درسی برای اهداف آموزشی طراحی شده و تمام مکالمات در جو ایران صورت می‌گیرد. طبق نظر حمیدی زاده^۱ (۲۰۱۴)، زمانی که ارتباط هدف اصلی آموزش یک درس است، زبان‌آموزان را باید برای ارتباط در دنیای واقعی آماده کرد. با در نظر گرفتن این مورد، دست یافتن به اهداف باره نظر غیر ممکن می‌باشد. کانینگسورت^۲ (۱۹۹۵) همچنین اشاره می‌کند که بین اهداف کتاب‌های درسی و برنامه

۱- Hamidizadeh

۲- Cunningsworth

یادگیری زبان باید مطابقت وجود داشته باشد. همان‌طور که پیشتر نیز گفته شد، استفاده از زبان در دنیای واقعی یکی از نیازهای زبان‌آموزان بود؛ بنابراین، استفاده از متونی که به‌زبان واقعی نوشته شده‌اند مانند داستان‌ها، اشعار، کارتون‌ها و فیلم‌ها می‌تواند موثرتر باشد و مشکل نوع زبان را حل کند. همچنین ترتیب استفاده از نکات دستوری و واژگان مناسب نیست. عدم توجه به نکات دستوری مشکل دیگر این بخش است. با توجه به گفته اسکتان^۱ (۱۹۹۶)، دقت نشانگر این است که تا چه حد زبانی که تولید می‌شود با معیارهای زبان هدف از جمله تلفظ صحیح، استفاده درست واژگان و دستور زبان مطابقت دارد. اسکتان اظهار می‌دارد که دقت به‌اندازه روان بودن در آموزش و یادگیری زبان مهم است؛ بنابراین، در کنار دقت در تلفظ و واژگان، دقت در دستور زبان نیز مهم است.

از دیدگاه معلمان ترتیب گذاشتن واژگان مناسب نیست. برای مثال، در درس ۴ دانش‌آموزان باید با انواع مختلف بیماری‌ها آشنا شوند، این در حالی است که کلمات انگلیسی مانند سر، چشم، بینی، معده در کتاب پراسپکت ۱ یا در درس‌های پیشین معرفی نشده‌اند. پس، چگونه می‌توان از دانش‌آموزان انتظار داشت که کلمات سردرد، بیماری‌های چشمی، گرفتگی بینی، دردهای شکمی را در کتاب پراسپکت ۲ یاد بگیرند. بنابراین، آموزش واژگان مربوط به اندام بدن، قبل از آموزش بیماری‌ها بسیار ضروری است و در حال حاضر معلمان باید وقت خود را صرف آموزش کلمات و مطالبی کنند که در کتاب آورده نشده‌اند. نتایج تجزیه و تحلیل نیازها نشان می‌دهد که زبان‌آموزان ترجیح نمی‌دهند که واژگان را در کلاس درس تمرین و حفظ کنند. معرفی واژگان بدون توجه به دانش قبلی یادگیرندگان، یکی از دلایل مهم بی‌انگیزگی آن‌ها برای یادگیری واژگان است؛ بنابراین، ارائه واژگان با ترتیب درست، اهمیت زیادی دارد و انگیزه زبان‌آموزان را برای یادگیری افزایش می‌دهد.

با توجه به جدول ۳، بالاترین میانگین‌ها بترتیب مربوط به ملاحظات عملی ($M = 4.22$)، طرح‌بندی و طراحی ($SD = 74$)؛ $M = 3.46$ ، $SD = 1.16$)؛ نظر کلی ($M = 3.40$)؛ مهارت ($M = 3.37$)، $SD = 1.03$)؛ و موضوع و محتوا ($M = 3.23$)، $SD = 1.06$)؛ می‌باشند. بر اساس این یافته‌ها، می‌توان نتیجه گرفت که کتاب درسی از نظر ملاحظات عملی مناسب است، زیرا قیمت کتاب پراسپکت ۲ منطقی است و نیز اخیراً منتشر شده است. طرح‌بندی و طراحی کتاب نیز مناسب است. بیشتر معلمان موافق بودند که کتاب شامل واژه

نامه کافی تصویری، بخش‌های کافی مرور و همچنین راهنمای مناسب برای معلم در باره شیوه استفاده از کتاب درسی است. به همین ترتیب، تعداد زیادی از معلمان بطور کلی دیدگاه مثبتی در باره کتاب داشتند، زیرا معتقد بودند کتاب درسی برای اهداف یادگیری زبان مناسب است و اگر حق انتخاب داشته باشند، دوباره این کتاب درسی را برای آموزش انتخاب خواهند کرد. افزون بر این، بیشتر معلمان با شیوه درست ارائه مهارت‌ها، زیر مهارت‌ها و روش تمرین آن‌ها موافق بودند. در این باره، مشکلی وجود دارد و آن این است که توازن مناسب بین چهار مهارت در نظر گرفته نشده است. مورد دیگر اینکه، بیش از نیمی از معلمان معتقد بودند که موضوع و محتوای کتاب درسی مناسب است و فقط برخی مشکلات وجود دارد. آن‌ها اظهار داشتند که محتوای کتاب درسی جالب، چالش‌انگیز و انگیزشی نیست و تنوع کافی در آن وجود ندارد. این نتیجه با یافته‌های عربلو (۲۰۱۵) که اظهار داشت فعالیت‌های باره استفاده در این کتاب جذاب و جالب است، سازگاری ندارد. در این راستا، اضافه کردن بخش‌های جالب و چالش‌برانگیز که با نیازها و قابلیت‌های یادگیرندگان مطابقت دارد، ممکن است این مشکل را حل کند.

۵- نتیجه‌گیری

اهمیت کتاب‌های درسی در کلاس‌های آموزش زبان چنان گسترده است که تقریباً تبدیل به یک عنصر جهانی در آموزش زبان شده (هاتچینسون و تورس ۱۹۹۴)، که برای هر برنامه آموزش زبان مهم است (لیتز، ۲۰۰۵؛ شلدون، ۱۹۸۸). به گفته ریاضی (۲۰۰۳)، کتاب‌های درسی نقش مهمی در فرایند آموزشی ایفا می‌کنند، زیرا هر دو معلم و دانش‌آموز به شدت به آن‌ها وابسته‌اند. کتاب‌های درسی همچنین می‌توانند به عنوان ابزاری برای ایجاد انگیزه و تحریک یادگیری زبان باشند (الرایت^۱، ۱۹۸۱؛ لی^۲، ۱۹۷۷؛ اسکیرسو^۳، ۱۹۹۱). طبق نظر تاملینسون (۲۰۰۳)، در یک محیط آموزشی که در آن یادگیرندگان انگیزه و دیدگاه مثبت در باره محیط یادگیری خود دارند، سرعت فراگیری زبان می‌تواند تا حد زیادی افزایش یابد و در نتیجه؛ یادگیری زبان موثرتر باشد.

با در نظر گرفتن این نکات، یکی از اقدامات مهم که برای معلمان آموزش زبان مطرح

۱- Allwright

۲- Lee

۳- Skierso

است؛ انتخاب کتاب درسی است که به نظر ریاضی (۲۰۰۳) این ک تصمیمی حیاتی است که بر معلمان، دانش‌آموزان و پویایی کلاس درس تأثیر می‌گذارد. انتخاب نادرست کتاب‌های درسی، احتمالاً تأثیر منفی بر آموزش و یادگیری خواهد گذاشت. منابع مالی نیز هدر خواهند رفت (موکوندان^۱، ۲۰۱۱؛ شلدون، ۱۹۸۸). همان طور که ریاضی (۲۰۰۳) اشاره می‌کند، ارزیابی کتاب درسی به‌عنوان فرایندی مهم در انتخاب کتاب درسی محسوب می‌شود. شلدون (۱۹۸۸) چندین دلیل برای ارزیابی کتاب درسی ارائه داده است. وی اظهار می‌دارد که انتخاب کتاب درسی آموزش زبان، اغلب نشانگر یک تصمیم مهم اداری و آموزشی است که در آن سرمایه‌گذاری قابل توجه حرفه‌ای، مالی، یا حتی سیاسی انجام می‌گیرد. وی اضافه می‌کند که یک ارزیابی کامل، مدیران و معلمان یک موسسه یا سازمان خاص را قادر می‌سازد بین تمام کتاب‌های موجود در بازار تفاوت قائل شوند.

همان طور که معلوم شد، معلمان و یادگیرندگان مستقیماً تحت تأثیر کتاب‌های درسی هستند. نجفی، حمیدی و محمودی^۲ (۲۰۱۴) معتقدند که «کتاب‌های درسی بین مدرسان و دانش‌آموزان ارتباط ایجاد می‌کنند، بنابراین باید ویژگی‌های خاصی را برای ایجاد یک ارتباط مناسب داشته باشند» (ص ۳۸۹). بنابراین، ارزیابی کتاب‌های درسی بدون توجه به نیازهای دانش‌آموزان و دیدگاه معلمان منطقی بنظر نمی‌رسد. به‌گفته استولر^۳ (۲۰۰۲)، انگاره‌ها و بازخوردهایی که از معلمان و دانش‌آموزان گرفته می‌شوند، مفیدند چون نویسندگان کتاب‌ها همیشه نمی‌توانند پیش‌بینی کنند که دیگران چه اشکالاتی را در کتاب آن‌ها ممکن است بیابند.

یکی از راه‌های استفاده از دیدگاه دانش‌آموزان در طراحی و ارزیابی یک کتاب درسی، استفاده از رویکرد نیازسنجی است. برای جانز^۴ (۱۹۹۱)، تجزیه و تحلیل نیازها اولین گام در طراحی یک درس است که درستی و ارتباط لازم را برای تمام فعالیت‌های بعدی فراهم می‌آورد. طبق نظر هاجینسون و واترز (۱۹۸۷)، آگاهی از نیازهای زبان‌آموزان نه تنها بر محتوای درس تأثیر می‌گذارد، که نشان می‌دهد چه پتانسیل‌هایی را می‌توان در طراحی این درس‌ها بکار گرفت.

۱- Mukundan

۲- Najafi, Hamidi, and Mahmoudi

۳- Stoller

۴- Johns

دیدگاه معلمان نیز در طراحی و ارزیابی کتاب‌های درسی بسیار مهم است. بارسلوس^۱ (۲۰۰۰) باور دارد که دیدگاه معلمان زبان بر تدریس آن‌ها در کلاس‌های درس تاثیر می‌گذارد. به‌طور مشابه، یو^۲ (۱۹۸۶) اشاره می‌کند که دیدگاه معلمان بر آنچه که در داخل و خارج از کلاس انجام می‌دهند، تاثیر می‌گذارد. بنابراین، معلمان باید از درک و باور خود در هنگام تدریس روزانه آگاهی داشته باشند.

در نتیجه، علاوه بر اهمیت ارزیابی کتاب‌های درسی، اهمیت دادن به دیدگاه معلمان و نیازهای یادگیرندگان نیز جزو این فرایند مهم است. به‌عنوان یک مثال عینی، این پژوهش به‌منظور بررسی مناسب بودن کتاب درسی "پراسپکت ۲" برای دانش‌آموزان پایه هشتم دوره اول دبیرستان بر اساس نیازهای آن‌ها و دیدگاه معلمان انجام گرفته است. نتایج به‌دست آمده نشان داد که این کتاب با بیشتر نیازهای یادگیرندگان مطابقت دارد و می‌تواند به‌عنوان یک کتاب درسی مناسب برای آموزش دانش‌آموزان پایه هشتم مورد استفاده قرار گیرد زیرا هدف اصلی این درس بهبود مهارت گفتاری زبان‌آموزان است که مهارت ترجیحی دانش‌آموزان پایه هشتم با توجه به نتایج این تحقیق نیز می‌باشد. اما با در نظر گرفتن سن و نیازهای یادگیرندگان، اهمیت دادن به نوآوری و استفاده از موارد جذاب و جالب دیگر مانند داستان‌ها، فیلم‌ها، آهنگ‌ها و کارتون‌ها نیز می‌تواند تاثیر زیادی بر افزایش انگیزه یادگیرندگان داشته باشند. معلمان نیز دیدگاه مثبتی نسبت به این کتاب درسی داشتند، آن‌ها معتقد بودند که کتاب درسی از نظر ملاحظات عملی، طرح‌بندی و طراحی، موضوع و محتوا مناسب است. بیشتر معلمان ترجیح دادند دوباره به آموزش این کتاب درسی پردازند. اما همانند هر کتابی نقاط ضعفی در این کتاب وجود دارند؛ به‌عنوان مثال، معلمان اعتقاد داشتند که بین چهار مهارت زبانی، تعادل وجود ندارد، زبان واقعی نیست، نکات دستوری کاملاً حذف شده‌اند، و تمرین‌ها جالب نیستند و نمی‌توانند توسط معلمان اصلاح و یا تکمیل شوند.

بدین ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که با اعمال برخی اصلاحات، به‌عنوان مثال، با اضافه کردن بخش‌هایی به زبان معتبر واقعی و جالب مانند داستان‌های کوتاه، تکالیف خانه، نوشتن آزاد، بعضی نکات دستوری آسان و استفاده از ویدئو و آهنگ، این کتاب درسی می‌تواند برای زبان‌آموزان مفیدتر باشد.

۱- Barcelos

۲- Yu

نتایج این تحقیق می‌تواند برای طراحان مواد و برنامه‌های درسی در وزارت آموزش و پرورش و سایر متخصصان آموزشی مفید باشد. آن‌ها می‌توانند اصلاحات لازم را در باره کتاب درسی "پراسپکت ۲" با در نظر گرفتن نیازها و علایق دانش‌آموزان انجام دهند. نتایج همچنین می‌تواند برای معلمان مفید واقع شود بطوریکه با استفاده از روش‌های آموزش مناسب، نقاط ضعف کتاب درسی را جبران کنند.

در این تحقیق با وجود اینکه دیدگاه معلمان زنومرد پرسیده شده بود، ولی بعنوان متغیر در مقابل یکدیگر مقایسه نشده بودند و نیز نیازهای دانش‌آموزان دختر و پسر با یکدیگر مقایسه نشده بودند. محققان دیگر می‌توانند متغیر جنسیت را وارد تحقیق کرده و کتاب پراسپکت ۲ و یا سری کتاب‌های پراسپکت را از این بعد نیز ارزیابی و بررسی کنند. همچنین از ابعاد دیگر نیز میتوان کتاب‌های پراسپکت را باره ارزیابی قرارداد؛ برای مثال، می‌توان بررسی کرد که تا چه حد این کتاب‌ها آگاهی درون فرهنگی و بین فرهنگی دانش‌آموزان دبیرستانی را افزایش می‌دهند. در این تحقیق، از پرسشنامه استفاده شد، تحقیقات دیگر می‌توانند هم از طریق پرسشنامه و هم از طریق مصاحبه با معلمان و دانش‌آموزان این کتاب را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهند.

۶- منابع

- Ahour, T., & Ahmadi, E. (2012). Retrospective evaluation of textbook "Summit 2B" for its suitability for EFL undergraduate students'. *The Journal of Educational and Social Research*, 2(5), 176-185.
- Ahour, T., & Golpour, F. (2013). Iranian new junior high school book (Prospect 1) weighted against material evaluation checklist from teachers' perspective. *The Journal of Applied Linguistics*, 6 (13), 16-35.
- Ahour, T., Towhidian, B., & Saiedi, M. (2014). The evaluation of English textbook 2 taught in Iranian high schools from teachers' perceptions. *English Language Teaching*, 7(3), 150-158.
- Alavi, B. (2013). *Prospect 2*. Tehran: The center for printing and publishing of textbooks.
- Allwright, R. (1981). Perceiving and pursuing learners' needs. In M. Geddes & G. Sturbridge (Eds.), *Individualization* (pp.24-31). Oxford: modern English publications.

- Ansary, T. (2004). *An analytic look at high school English textbook and introducing a sample lesson based on communicative syllabus design* (Unpublished master's thesis). Islamic Azad University-Tabriz Branch, Iran.
- Arabloo, P. (2015). The Iranian junior high school English textbook Prospect 2 from the teachers' point of view. *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World*, 9(1), 85-91.
- Azizifar, A. Koosha M., & Lotfi A. R. (2010). An analytical evaluation of locally produced Iranian high school ELT textbooks from 1970 to the present. *English Language Teaching*, 3(4), 132-141.
- Barcelos, A. M. F. (2000). Researching Beliefs about SLA: A Critical Review. *EFL Journals*, 12, 7-3.
- Balaei, P., & Ahour, T. (2018). Information technology students' language needs for their ESP course. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 7 (2), 197-203.
- Balint, M. (2004). Assessing students' perceived language needs in a needs analysis. *Proceedings of the 9th Conference of Pan-Pacific Association of Applied Linguistics*, Tokyo. Retrieved from <http://paaljapan.org/resources/proceedings/2004/BalintMartin.pdf>
- Beydokhtinezhad, S., Azarnoosh, M., & Abdolmanafi-Rokni, S. J. (2015). The strengths and weaknesses of the Iranian junior high school English textbooks" PROSPECT 1 and 2" from teachers' attitude. *Veda's Journal of English Language and Literature (JOELL)*, 2(2), 165-17.
- Brown, J. (1989). The elements of language curriculum: A systematic approach to program development. *ELT Journals*, 13, 1-13.
- Brown, J. (1995). The elements of language curriculum: A systematic approach to program development. *Journal of English and Education*, 1(2), 23-34.
- Cunningsworth, A. (1995). *Choosing your course book*. Oxford: Heinemann.
- Edwards, N. (2000). Language for business: Effective needs assessment, syllabus design and materials preparation in a practical ESP case study. *English for Specific Purposes*, 19(3), 291-296.
- Grant, N. (1987). *Making the most of your textbook*. London: Longman.
- Hamidzadeh, M. (2014). Context analysis of new (English for schools, prospect1) for Iranian junior secondary students'. *Enjoy Teaching Journal*, 2(1), 10-14.
- Hutchinson, T., & Waters, A. (1993). *English for specific purposes: A learning centered approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hutchinson, T., & Torres, E. (1994). The textbook as agent of change. *ELT Journal*, 48, 315- 328.
- Iwai, I. (1999). Japanese language needs analysis. *Journal of English for Academic Purposes*, 5, 215-227.

- Johns, A. (1991). English for specific purposes: Its history and contribution. In M. Celce-Murcia (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language* (pp.67-77). Boston, MA: Heinle & Heinle.
- Jordan, R. (1997). *English for academic purposes: A guide and resource book for teachers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kheirabadi, R., & Alavi Moghadam, B. (2014). Meta-analysis of the researchers on evaluating English textbooks in Iran. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*, 3(12), 894-897.
- Khodabandeh, F., & Mombini, R. (2018). Iranian EFL teachers' and students' perceptions towards the first grade high school English textbook (Vision 1). *The Journal of English Language Pedagogy and Practice*, 11 (22), 141-167.
- Kiato, S. K. (1996). Testing communicative competence. *The TESOL Internet Journal*, 2(5), 30-42.
- Littlejohn, A. (2011). The analysis of language teaching materials: Inside the Trojan Horse. In B. Tomlinson (Ed.), *Material development in language teaching* (pp.179-211). Cambridge: Cambridge University press.
- Litz, D.R.A. (2005). Textbook Evaluation and ELT Management: a South Korea Case Study. *International Journal of Research Studies in Language Learning*, 3 (1), 223-240. Retrieved from <http://www.pdfgeni.com>
- Lynch, B. (1996). Language program evaluation. *ELT Journals*, 17(2), 1-16.
- Mackay, R. (1978). Identifying the nature of the learners' needs. In R. Mackey & A.J. Mountford (Eds.), *English for Specific Purposes: A case study approach* (pp.21-37). London: Longman.
- Medlin, L. (2009). English for specific purposes. *Journal of Language Teaching and Research*, 13, 52-68.
- Moslemi, F., Moinzadeh, A., & Dabaghi, A. (2011). ESP needs analysis of Iranian MA students: A case study of the University of Isfahan. *English Language Teaching*, 4 (4), 121-129.
- Mottaghi, S. M. (2001). *A language needs analysis of high school students' in Tehran* (Unpublished master's thesis). Islamic Azad University, Science and Research Campus.
- Mukundan, J. (2011). Evaluation criteria of an English language textbook evaluation checklist. *Journal of Language Teaching and Research*, 3(6), 1128-1134.
- Najafi, S., Hamidi, H., & Mahmoudi, R. (2013). A critical look at textbook evaluation. A case study of evaluating an ESP course book: English for international tourism. *International Research Journal of Applied and Basic Science*, 4(2), 312-380.

- Nemat Tabrizi, A.R., & Mojoudi Renani, F. (2016). ESP Needs Analysis of Undergraduate Mechanical Engineering Students: A Case in Iran. *International Journal of Humanities and Cultural Studies*, 3 (2), 1696-1707.
- Nunan, D. (1988). *The learner centered curriculum*. Cambridge: Cambridge university press.
- Pouranshirvani, M. (2017a). The external evaluation of new English textbook "Vision1" for tenth-grade students in Iranian high schools from teachers' perspectives. *Science Arena Publications Specialty Journal of Language Studies and Literature*, 1(2), 11-21.
- Pouranshirvani, M. (2017b). The internal evaluation of new English textbook "Vision1" for tenth-grade students in Iranian high schools from teachers' perspectives. *Science Arena Publications Specialty Journal of Language Studies and Literature*, 1(3), 1-14.
- Rashidi, N., & Kehtarifard, R. (2014). A needs analysis approach to the evaluation of Iranian third- grade high school English textbook. *SAGE Journals*, 10(1), 1-9.
- Reviere, R. (1996). *Needs assessment: a creative and practical guide for social scientists*. Washington: Taylor& Francis.
- Rezvani, V. (2015). An evaluation and analysis of school English textbook of grade 8 (Prospect 2). *Language Teaching Research*, 6(2), 50-58.
- Riazi, A. M. (2003). What textbook evaluation schemes tell us? A study of the textbook evaluation schemes of three decades. *Methodology and Materials Design in Language Teaching*, 13, 68-84.
- Richard, J. C. (1993). Beyond the Textbook: The role of commercial materials in language teaching. *RELC Journal*, 24(1), 1-14.
- Sheldon, L. (1998). Evaluating ELT textbooks and materials. *ELT Journal*, 42, 237-246.
- Skehan P. (1996). A framework for the implementation of task-based instruction. *Applied Linguistics*, 17, 38-62.
- Soleimani, H., & Shafie, N. (2014). Are ESP textbooks satisfying students?: A case in Iran. *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World*, 5(2), 1-9.
- Stoller, F. (2002). Project Work: A Means to Promote Language and Content. In J. C. Richards & W. A. Renandya (Eds.), *Methodology in Language Teaching: an anthology of Current Practice* (pp. 107-120). Cambridge: Cambridge University Press.
- Tabaeifard, J. (2014). English language textbook evaluation "English for the students' of humanities". *International Research Journal of Applied and Basic Science*, 8(5), 571- 575.

- Tomlinson, B. (2011). Materials development. In R. Carter, & D. Nunan (Eds.), *The Cambridge guide to teaching, English to speakers of other languages* (pp. 66-71). London: Continuum.
- Wu, J. (2010). A Content Analysis of the Cultural Content in the EFL Textbooks. *Canadian Social Science*, 6(5), 137-144.
- Yarmohammadi, L. (2002). The evaluation of pre-university textbooks. *The Newsletter of the Iranian Academy of Science*, 18, 70-87.
- Yu, G. (1986). Perception, Practice and Progress-Significance of scaffolding and zone of proximal development for second or foreign language teachers. *Asian EFL Journal*, 6(4), 12-23.

